

autorka románu
Had
z Essexu

Melmoth

SARAH
PERRYOVÁ

Ljndeni

Melmoth

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.lindeni.sk
www.albatrosmedia.sk

Ljndeni

Sarah Perryová

Melmoth – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2019

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS **MEDIA**

Melmoth

SARAH PERRYOVÁ

Melmoth

Ljndeni

In memoriam Charlesovi Robertovi Maturinovi

Majte otvorenú myseľ
a beznádej nech je od vás čo najďalej.

Silouan Atoský citovaný v *Love's Work* (Lúbstnom príbehu)
od Gillian Roseovej

J. A. Hoffman
Česká národní knihnice

december 2016

Môj drahý doktor Pražan!

Hlboko ľutujem, že sa tento dokument dostane do Vašich rúk, a tak sa stanete svedkom toho, čo som urobil!

Veľakrát ste sa ma opýtali: „Josef, čo píšete? Čo robíte celý ten čas?“ Priateľu, nepovedal by som Vám to, lebo som len osamelý strážca pri dverách. No teraz mi pero vyschlo, tie dvere sú otvorené a niečo ma za nimi čaká, niečo, čo ma za trochu záujmu prejaveneho z Vašej strany môže zničiť. Vydržím to, hoci som si nikdy nezaslúžil Váš záujem, ale bojím sa o Vás, lebo za tým prahom svieti len jedno svetlo, a to je oveľa desivejšie ako tma...

Prešlo desať dní, odkedy myslím len na svoju chybu, na tú najhoršiu chybu! Nemôžem spať. Cítim na sebe jej oči, obraciam sa s nádejou aj so strachom, ale zistím, že som sám! Kráčam mestom tmou a myslím na to, že začujem jej kroky a nájdem to, za čím sa načahuje moja ruka, ale raz mi už svoju ponúkla a pochybujem, že mi ju ponúkne znova.

Nechávam tento dokument v šatni knihnice s inštrukciami, aby Vám ho doručili, keď prídete k svojmu stolu.

Prepáčte! Už ide!

J. A. Hoffman

PRVÁ ČASŤ

Pozrite! V Prahe je zima: nad mestom sa vznáša noc, nad tisíckami jeho vežičiek. Pozrite na tmu pri svojich nohách, na všetky ulice a uličky, akoby ju tam niekto zamietol metlou. Pozrite sa na kamenných apoštolov na starom Karlovom moste, na krdle modrookých kaviiek na pleciach Svätého Jána Nepomuckého. Len pozrite! Prechádza po moste s hlavou sklonenou k vyblednutým mačacím hlavám: Helen Franklinová, štyridsaťdvaročná, ani vysoká, ani nízka, vlasy nemá tmavé ani svetlé. Na nohách má obuté čizmy, čo jej slúžia od novembra do marca, a na zápästí hodinky po svojej matke. Na rukáve sa jej leskne čerstvý sneh ako jagavá soľ, má ho aj na pleciach. Starší kabát má opásaný a je trochu bezfarebný ako ona, lebo má už deväť rokov. Cez prsia má prevesenú malú kabelku na remienku, v taške svoju popoludňajšiu prácu (návod na obsluhu práčky, ktorý prekladá z nemčiny do angličtiny) a zelené nezjedené jablko.

Na pohľad sa vám môže zdať nevýrazná a sivá ako myš, ale keď sa rozídu nízke mraky a hladinu rieky zaplaví biele mesačné svetlo? Nič, vôbec nič vám to nehovorí, len jedno: tie hodiny, tie dlhé minúty toho krátkeho dňa, sú posledné, kým nevie nič o Melmoth, hrom je len hromom a tieň len tmavou škvrnou na stene. Keby ste jej to teraz mohli povedať (urobte krok vpred, chyťte ju za zápästie a zašepkajte to!), možno by sa zastavila, zbledla by a zmätene by sa vám pozrela do očí. Možno

by sa pozrela na osvetlený hrad vysoko nad Vltavou a potom na biele labute spiace na brehu rieky. Obrátila by sa na nízkom podpätku a razila by si cestu späť prechádzajúcim davom. Ale – hm, nemá to zmysel: len by sa usmiala, netrpezlivo, napoly pobavene, tak ako to má vo zvyku, zbavila by sa vás a vrátila by sa domov.

Helen Franklinová zastane tam, kde sa most dotýka brehu. Popred Národné divadlo rachocú električky, v divadelnej jame hobojski obliznú jazýčky a prvá huslistka sa trikrát ukloní orchestru. Je dva týždne po Vianociach, ale mechanický stromček na Staromestskom námestí sa otáča a otáča, vyhráva poslednú pasáž zo Straussa a ženy z Hovu aj Hartlepoolu stískajú v rukách papierové poháre s pariaticim sa vínom. Po Karlovej ulici sa šíri vôňa šunky a dreva, vôňa cukru pripáleného na uhlí. Sova na čomsi zápästí v rukavici si napráva pierka, potom sa opatrne zohne k dlani plnej mincí. Je tu celé javisko, doplnené lanami a kladkami: príjemný večerný sebaklam, ale nič viac. Helen nežije v sebaklame, ani nikdy nežila – radosti a starosti Čiech ju nezaújmajú. Nikdy nestála a neobdivovala krásny orloj, ktorého majstra-zostrojiteľa oslepili, aby už v inom meste nemohol taký orloj postaviť; nikdy si nekúpila matriošky v drese anglického futbalového tímu, nepozerala sa neprítomne pri západe slnka na Vltavu. Ani pocit viny za zločin, ktorý ju prenasleduje, nemôže napraviť to, čo sa už napraviť nedá. Je vo vyhnanstve a dobrovoľne zsvätila celý svoj život slovám a termínom, čo sú jej vlastnou porotou aj sudcom.

Svetlá sa zmenia, dav sa pohne, unáša Helen ako hlučný príboj a pritlačí ju k železnému zábradliu. Vy-

tiahne z vreciek rukavice a potom to začuje za krikom bohatých Kórežčanov na loďkách v dokoch okovaných mosadzou. Jej vlastné meno k nej nesie vietor ponad riekou. „Helen, Helen Franklinová!“ kričí ktosi freneticky, ako keby stratila peňaženku. Helen zdvihne zrak, priloží si k ústam ruku v rukavici a uvidí ho. Pod pouličnou lampou sa trasie vysoký muž v modrej košeli bez kabáta. Na hrud' si pritíska veľký tmavý predmet. Pozrú si do očí, muž zdvihne do vzduchu ruku. „Áno?“ Tvári sa netrpezlivo, naliehavo. „Hej, môžete prísť sem, prosím? Poďte sem, prosím.“ Muž si chytí cíp košeľa, akoby mu tenká látka dráždila pokožku. Celé telo sa mu neovládateľne trasie.

„Karel,“ prehodí Helen, ale ani sa nepohne. Je to Karel Pražan, ktorý predstavuje presnú polovicu jej tunajších priateľov a známych. Zoznámili sa v kaviarni Českej národnej knižnice. V to dopoludnie tam ani neboli voľné stoly. Je vysoký, chudý, tmavé vlasy sa mu lesknú na hlave. Košeľu má z hodvábu, topánky zo semišu alebo z teľacej kože, podľa ročného obdobia. Nie je pekný, ale vznáša sa okolo neho akási charizma. A vždy vyzera, akoby sa práve oholil. No aj z diaľky, za siluetami prechádzajúcich detí vo farebných bundách, sa dá rozoznať jeho bledosť, vpadnuté oči človeka, ktorý nespáva. Chlad mu poznačil pery modrastou farbou, ruka, ktorá zvierá predmet na hrudi, sa trasie, akoby si namáhal všetky kĺby. „Karel,“ zopakuje Helen a vykročí k nemu. Urobí desať krokov a rozozná spis viazaný v hrubej čiernej koži. Má odraté okraje od toho, že sa často otvára, a je trikrát previazaný čiernou koženou páskou. Pouličná lampa osvetlí nápis v rohu, ale Helen ho nedokáže

rozoznať. „Karel?“ zopakuje. „Dajte si môj šál. Čo sa stalo? Kde máte kabát? Ste zranený?“ Potom jej zide na um ešte niečo. „Ide o Theu?“ Predstaví si Theu, jeho partnerku a určite jeho lepšiu polovičku, bez života, na vozíčku na prízemí, oči upiera na nejaké miesto na sadrovom strope, a zrazu je preč – ako sa vždy báli –, v noci jej cievu v mozgu upchala ďalšia krvná zrazenina. „Thea?“ zopakuje netrpezlivo Karel. „Čože? Tá je v poriadku. Nechcem ho,“ rázne odtisne ponúkaný šál, potom nechápavo pozrie na Helen, prečo ešte neprišla na to, čo ho trápi.

„Ochoriete.“

„Vezmite si ho! Nechcem ho. Je mi to jedno. Pozrite, myslím, že by sme si mali na chvíľu sadnúť.“ Poobzerá sa, ako keby si chcel sadnúť hoci aj s prekríženými nohami na chodník, potom potrasie spisom v koženej väzbe. Helen vidí, že je ťažký, plný dokumentov a mokrý. Karel pohne palcom a pošúcha monogram v kúte: J. A. H. Helen si všimne, že ho šúcha znechutene, ale zároveň starostlivo, ako keby to bol predmet, po ktorom prahol celý život, nielen aby si užil jeho hodnotu, ale aby pocítil aj jeho odporný pach. „Nie je to dobré. Musím to niekomu povedať a zo všetkých ľudí to znesiete len vy. Chcem povedať,“ odmlčí sa a nelútostne sa zasmee, „myslím, že by mohla prísť aj sem a pozrieť vám smrteľným pohľadom do očí, aj tak by ste neuverili! Ani slovu!“

„Ona? Kto je ona? Karel, nevzali ste ten spis niektorému svojmu kolegovi? Nemali by ste sa takto s niekým zahrávať.“

„Ach,“ zachripí. „Uvidíte.“ Vykročí sám, potom pozrie cez plece, či za ním kráča aj ona, ako keby bola len

dieťa unavené hrou. Helen ho teda nasleduje po ulici dláždenej mačacími hlavami popod kamenný oblúk stojaci ani desať metrov od hľadáčika turistov, ale určite by ste ho nenašli, keby ste o ňom nevedeli. Karel otvorí natreté dvere, prejde za hrubé závesy chrániace vnútro pred chladom a sadne si do tmavého kúta. Miesto pôsobí osobne – pri oknách sa hromadí vlhký vydýchaný vzduch, na stoloch sú zelené popolníky, štyridsaťwattové žiarovky žiaria v zelených tienidlách – a Helenina úzkosť sa vytráca. Sadne si vedľa svojho priateľa, ktorý sa stále chveje, stiahne si rukavice, napravi si rukávy svetra na zápästiach a obráti sa k nemu.

„Musíte niečo zjesť. Ste veľmi chudý. Teraz ste ešte chudší.“

„Nechcem jesť.“

„Stále rovnaký...“ Helen kývne na dievča v bielej blúzke, objedná Karlovi pivo a sebe len vodu z vodovodu.

„Myslíte si, že som šialený,“ povie Karel. Uhladí si vlasy, čo len potvrdí, že za posledný týždeň zostarol najmenej o päť rokov – jeho chudá tvár je ešte vycivenejšia a pokrýva mu ju biele strnisko. „Nuž, možno aj som. Pozrite sa na mňa! Nespím, ako vidíte. Sedím celú noc, čítam znova a znova... Nechcel som obťažovať Theu, takže čítam potajomky. S baterkou. Ako malý chlapec.“

„A čo čítate?“ Čašníčka im prinesie pivo a vodu, v ktorej pláva len jedna kocka ľadu.

„Vraj čo čítam! Ani jedno slovo navyše. Presne ako vy. Už sa cítim lepšie – akoby som sa necítil? Vo vašej prítomnosti všetko vyzerá fantasticky, bizarne. Ste taká obyčajná, že v porovnaní s vašou existenciou všetko ostatné vyzerá výnimočne. Myslím to ako kompliment.“

„Pravdaže. Tak potom mi povedzte...“ Helen položí svoj pohár presne doprostred kartónovej podložky, „povedzte mi, či to, čo čítate... je to v tomto spise?“

„Áno.“ Karel si vytrasie zo škatuľky jednu cigaretu Petru a zapáli si ju na tretí pokus. „Vezmite si ho. Otvorte ho.“ Takmer zlomyselne na ňu pozrie, pripomína jej dieťa, ktoré zlomyselne strká pavúky do balíčka cukríkov. Načiahne sa k spisu – je veľmi studený, nasiaknutý nočným vzduchom. Chce ho otvoriť, ale je tesne zaviazaný, takže má problémy s uzlíkmi. Napokon sa jej to podarí a na stôl sa vysypú žltkasté papiere. „Tu,“ ukáže Karel. „Tu.“ Pichne ukazovákom do papiera, potom sa trochu odtiahne k stene.

„Môžem sa pozrieť?“

„Ak chcete... Ach, počkajte, počkajte.“ Vtom sa otvorí dvere a hrubé závesy sa pohnú v závane vetra. „To je ona... prišla? Vidíte ju?“

Helen sa obráti. Dohnútra vojdú dvaja mladíci, nemajú viac ako osemnásť rokov. Nadúvajú sa od pýchy, že už zarábajú a môžu si to dovoliť. Otrású si sneh z pracovnej obuvi, rázne mávnu na čašníčku, potom sa zahľadia na svoje mobily. „Vošli len muži,“ prehodí Helen. „Dvaja celkom obyčajní muži.“

Karel sa zasmee, pokrčí plecami, potom sa znova nakloní dopredu. „Nevšímajte si ma,“ povie. „Viete, nedostatok spánku... Myslel som, že vidím niekoho, koho poznám.“

Helen si ho chvíľu premeriava. Na tvári má úzkosť a rozpaky, ona na svojej asi zvedavosť. No napokon vyhrá trepezlivosť – Karel prehovorí, keď bude pripravený. Helen sa znova pozrie na rukopis. Je napísaný po ne-

mecky, nakloneným ozdobným písmom, ale nevie ho rozlúštiť. Je v ňom veľa škrtancov a poznámok, akoby ste niečo vybrali z múzejného archívu, ale na titulnej strane je uvedený rok 2016. Zvlášť je zopnutá len jedna strana napísaná po česky s dátumom z predchádzajúceho týždňa a adresovaná Karlovi.

„Nie je to pre mňa,“ namietne Helen a obráti stránku lícom nadol. Zaplaví ju nepríjemný pocit, lebo povedala viac, ako chcela. „Ach, keby ste mi radšej prezradili, o čo ide, správate sa ako dieťa trpiace nočnými morami. Prebudte sa konečne!“

„Kiežby som mohol! Kiežby som mohol! Tak dobre.“ Karel sa zhlboka nadýchne, položí obe dlane na dokument a zostane tak chvíľu sedieť. Potom neutrálne prehodí, ako keby to nemalo nič spoločné s rukopisom: „Povedzte mi, Helen, poznáte meno Melmoth?“

„Melmoth? Nie, nespomínam si. Melmoth nie je po česky? Ale ani po anglicky...“ Vysloví meno tretí raz a potom štvrtý, ako keby to bolo niečo nové, čo sa jej dostalo na jazyk a má horkastú chuť. To má na jej spoločníka zvláštny vplyv. Je rozrušený, oči mu žiaria.

„Nie, prečo by ste ho mali poznať? Ani pre mňa nič neznamenalo asi pred týždňom. Pred týždňom! To je všetko!“ Znova sa nešťastne rozosmeje. „Melmoth... ona...“ Karel opäť položí ruky na papiere, akoby chcel upokojiť napaprčenú mačku. „Mali ste niekedy pocit, že sa vám ježia vlasy na zátylku?“ opýta sa. „Akoby do miestnosti vnikol ľadový vzduch a naháňal len vás? Nie je to nič, povieťe si, len husia koža. Ale keby ste vedeli!“ Pokrúti hlavou, zapáli si ďalšiu cigaretu, poriadne si potiahne a zahaší ju. „Nemá to zmysel. Nebudete mi veriť a boli by ste hlúpa,“

keby ste mi uverili. Vezmite si to, vezmite si ten list.“ Posunie jej stranu zopnutú zvlášť. „Dám si ešte jedno pivo, Boh vidí, že ho potrebujem. Nechám vás v pokoji čítať – vezmite si tú stranu, nie ste zvedavá? Ved' vy ženy vždy pritiskáte ucho k dverám.“

Helen má pocit, akoby sa ocitla medzi tmavým morom a útesom. Karel nikdy nedal najavo strach, odkedy ho pozná, neprejavil ani náznak poverčivosti, neveril žiadnym legendám. A zrazu sa zmenil, je to ako zmena z nesmrteľného na smrteľného. Zrazu jej dôjde to, čo nikdy predtým... že zomrie, že sa ho smrť už dotkla, že dni, ktoré tu strávi, sú ako vodotlač na prázdnom papieri. Stojí pri bare, opiera sa oň jednou rukou a v tej chvíli jej pripadá neznámy. Ved' bol taký vysoký, keď stál vzpriamene, keď sa k nej prvý raz priblížil v knižničnej kaviarni, kde neboli žiadne iné voľné stoly. „Môžem?“ opýtal sa po česky, ani nečakal na odpoveď, len si sadol a zahľadel sa na nejaký nepochopiteľný graf (pretínajúce sa kružnice a priamky vychádzajúce z jedného bodu). Objednal si jablkový koláč, ona mala pred sebou šálku čiernej kávy, horkej a studenej, stála vedľa príručky, ktorú prekladala z nemčiny do angličtiny. Helen si pomyslela, že vyzerajú ako páv a vrabec. Doktor Karel Pražan vo fialovom kašmírovom svetri, Helen Franklinová v lacnej bezfarebnej blúzke. Asi by z toho náhodného stretnutia nevzišlo nič, keby sa neobjavila Thea. Keď Helen zdvihla zrak, zbadala ženu strednej postavy a v strednom veku, s rukami vo vreckách vlnených nohavíc s vysokým pásom. Zastavila sa a pobožkala Karla na temeno hlavy. Vlasy mala krátke a červené, voňala kolínskou. Pozrela na Helen, ako by ju hodnotila. „Našiel si si priateľku?“ opýtala sa

Karla po anglicky. Helen sa začervenala, bolo to neuveriteľné. Karel zdvihol zrak zo svojich poznámok a prekvapene pozrel na Helen, ako keby medzičasom zabudol, že je tam aj ona. Potom povedal po česky, že sa ospravedlňuje za to, že ju vyrušil, a že jej už dá pokoj.

Helen si premerala elegantnú dvojicu a povedala po anglicky: „Prosím, len si obaja sadnite, aj tak už odchádzam.“ A začala si zbierať veci.

Thea sa rozžiarila, zrazu sa tvárila spokojne. Helen až neskôr pochopila, že sa vie zo všetkého tešiť. „Ten prízvuk... pripomína mi moje časy v exile! Londýn? Alebo azda Essex? Počkať, sedte, prinesiem ešte kávu. Aj Karel chce, aby ste zostali!“ Karel a Helen sa na seba pozreli, akoby si chceli povedať: nemá zmysel sa vzpierať. Helen si zrazu uvedomila, že takéto priateľstvo dávno k nikomu necítila.

Naozaj nemalo zmysel vzpierať sa. V ten víkend Helen Franklinovú, ktorá sa vyhýbala priateľstvám a kamarátstvám ako mních rozhovorom, pozvali k sebe do bytu. Thea miešala čosi v hrnci na sporáku, Karel sedel pri poškriabanom stole a meral hĺbku ohybu konvexnej sklenej misy. Ako Helen zistila neskôr, pracoval na univerzite a jeho predmetom boli dejiny výroby skla, domácej aj priemyselnej. „Bude to teleskopické zrkadlo,“ povedal a návštevu si príliš nevšímal, akoby sa nechcel vzdať svojej úlohy, „takže oblúk musí byť hlboký ako parabola, nie ako guľa.“

Helen si vyzliekla kabát, sňala si rukavice a podala Thei fľašu vína, ktoré ona sama nepila. Potom počúvla gesto hostiteľa a sadla si k stolíku. Preložila si ruky v lone. „Porozprávajte mi o tom niečo,“ navrhla.

„Robím zrkadlový ďalekohľad,“ povedal, „zrkadlo sa ovláda ručne, tak ako to Newton urobil v roku 1668.“ Odložil misku a vystrel k nej ruky. Mal ich drsné a vyzerali ubolené, za nechtami mu zostali zvyšky akejsi bielej pasty.

Thea položila na stôl chlieb a maslo. Mala na krku dlhú striebornú retiazku a na nej zvláštny zelený prívěsok, ako kvet zaliaty v skle. Na sporáku v medenom hrnci čosi zasychalo. „Ale nikdy ho nedokončí.“

„Fokálna hĺbka,“ pokračoval Karel, „má polovicu polomeru zakrivenia.“ Pozrel na Helen, ktorá nedokázala potlačiť starý príjemný pocit, že ju niekto niečo učí, a pozorne počúvala, kým jej vysvetľoval svoj zámer vytvoriť zrkadlový povrch odparením vrstvy hliníka.

Celý ten večer pozorovala svojich hostiteľov. Thea, ktorá bola o desať rokov staršia ako jej partner, sa k nemu správala ako matka a rozmaznávala ho – občas ho tľapla, ak mala pocit, že prekročil nejakú hranicu. („Nebud' otravný, Karel – nech si nechá svoje tajomstvá!“) Helen pripadala pozorná a srdečná, hoci sa občas zatvárala trochu pobavene, ak sa jej na hostke zdalo niečo čudné, ale nikdy to nebolo nepríjemné. Okolo Karla sa vznášal opar kultivovanej irónie a ľahostajnosti, ktorý sa však strácal, keď sa pozrel na Theu – a pozeral sa na ňu s vďakou. Občas pozrel na Helen, akoby bola jeho žiačka. Neskôr Helen pochopila, že jeho partnerka a jeho výskum sú jedinú, čo zamestnáva jeho myseľ – ako u človeka, ktorý je spokojný s tým jedlom, čo má, a na nič iné nemá chuť.

Helen odmietla víno, dala si len malú porciu mäsa a opýtala sa Thei: „Aj vy učíte na univerzite?“

„Som na dôchodku,“ povedala Thea s úsmevom. Helen sa vôbec nezdalo, že by mala dôchodkový vek.

„Bola advokátka, ešte v Anglicku,“ vysvetlil Karel a ukázal na police, ktoré sa prehýbali pod rôznymi učebnicami. „Stále má svoju parochňu, drží ju tam v tej čiernej plechovej škatuli.“ Potom s pýchou dodal: „Riešila dôležité veci až na vládnej úrovni. Mohla to dotiahnuť ešte ďalej, keby chcela.“ Chytil ju za ruku a pobozkal jej ju. „Moja múdra priateľka,“ dodal.

Thea ponúkla Helen zemiaky s maslom v porcelánovej miske. Všimla si, že návšteva odmietla, všimla si aj nedojedený zvyšok mäsa aj že si Helen odchlipla len trochu vody, no nepovedala na to nič. „Bola to len práca, nič príjemné,“ prehodila. „Tak som si vzala voľno, šla som do Prahy, najprv to bol pre mňa sviatok, a potom sa z toho stal dôchodok. A okrem toho tu bol Karel.“

Karel prijal bozk, potom sa opovržlivo pozrel na Helenin tanier. Akoby nemal toľko taktu ako jeho partnerka. „Nie ste hladná?“ Potom dodal: „Musím poznamenať, že ste aj veľmi tichá.“

„Hovoria to o mne,“ prikývla Helen.

„Dobre.“ Karel odložil vidličku. „Ako dlho už žijete v Prahe?“

„Dvadsať rokov.“

„A čo robíte?“

„Pracujem ako prekladateľka, ale moja nemčina je lepšia ako čeština.“

„Výborne! A na čom pracujete momentálne? Prekladáte Schillera? Petra Stamma? Nové vydanie Sebaldy?“

„Práve prekladám návod na obsluhu prístrojov Bosch.“ Helen sa usmiala a usmieva sa aj teraz, keď si na to spomína.

„Nebudem sa pretvarovať, že nie som sklamaný! A povedzte mi: Mal som pravdu – ste z Londýna alebo z Essexu?“

„Som z Essexu.“

„Ach. No, čo už. A do Prahy ste prišli, lebo...?“

Helen sa začervenala. Ako má vysvetliť svoj exil, svoj trest, ktorý si dala sama, týmto usmievavým cudzincom? Thea si to všimla. „Prepáčte mu, ja nikdy nemám vo zvyku viesť takýto krížový výsluch.“

„Keby naša návšteva stála pred súdom,“ ozval sa teatrálne Karel, „ktovie, ako by znelo obvinenie.“ Pozrel na Helen ponad pohár vína, potom ho vypil. Helen na chvíľu pocítila averziu – k obom, k ich drahému oblečeniu, k teplému bytu, k ich nenútenosti, pohostinnosti, šarmu, sebaistote. No ako rýchlo sa averzia objavila, tak aj zmizla, lebo Thea povedala, ťľapkajúc Karla po ruke a s upokojujúcim úsmevom: „Všimol si niekto z vás v kaviarni toho starého muža v ten deň, keď sme sa tam stretli, ktorý plakal nad rukopisom? Čo myslíte, čo písal – možno ľúbostné listy, nejakému mužovi alebo žene, už dávno mŕtvemu?“ Neskôr pomohla Helen do kabáta a dodala: „Som rada, že ste k nám prišli. Prídte zas a môžeme sa rozprávať o Anglicku a veciach, ktoré na ňom nemáme rady. Aj o tom, ako rady by sme sa vrátili domov.“

Na to všetko si Helen neveriacky spomína, lebo teraz sú tie príjemné večery minulosťou. Niekoľko mesiacov potom, ako Thea dostala porážku, akoby ich vymazali.

A teraz sedí pri tomto malom stole s pohárom vody – s celkom novým Karlom: je zhrbený, nesvoj, trochu frenetický. Čokoľvek sa nachádza v tom spise, zaviazanom trikrát v kožených šnúrkach, je to niečo zlé, čo narušilo pokoj jeho mysle? Nie – to nie je možné. Pokoj mysle, tak ťažko získaný, je isto podopretý nejakým kameňom. Helen potiahne papier k sebe a číta: *Môj drahý doktor Pražan, hlboko ľutujem, že sa tento dokument dostane do Vašich rúk, a tak sa stanete svedkom toho, čo som urobil...*

Helen Franklinová po prečítaní listu necíti nič – žiadnu husiu kožu ani ježenie chĺpkov na zátylku. Prečítala si ho so záujmom, nič viac. Starý muž sa v ňom priznáva k dávne mu hriechu (*moja chyba*, šomre a opakuje po ňom, *moja najväčšia chyba*). Kto by nad tým ešte dnes dvíhal obočie, nejaký asketický farár? Potiahne papier ešte bližšie a číta ďalej: *moje pero vyschlo, dvere sú otvorené...* Je v tom niečo zvláštne, akoby strach aj túžba. Aj v pohľadoch jej spoločníka je čosi zvláštne, akási úzkosť. (*Ona už ide!*)

Karel sa vráti s jedlom: s kúskami hovädziny v hustej omáčke s nadýchanými knedľami. „No?“ Nepekne sa na ňu zacerí. Helen vezme ponúkaný tanier a pomaly, po kúskoch a bez chuti je.

„Chudák chlap,“ povie Helen. „Asi bol starý. Len veľmi starý človek alebo zaostalý by dnes písal na písacom stroji.“

„Mal deväťdesiatštyri rokov. Vyzeral, akoby ho naložili do octu v sklenej nádobe. Povedal som mu, že ma prežije a aby na môj pohreb priniesol vodku. Len sa na tom zasmial.“

Helen si všimne Karlovo napätie. „Takže zomrel? Nie, ja si nedám pivo, ďakujem.“ Odloží vidličku a milo naňho pozrie. „Viete, bolo by jednoduchšie, keby ste mi o tom radšej porozprávali – o tom starom mužovi aj o žene, ktorú údajne vidíte. Nemám rada záhady ani prekvapenia. Kolkokrát som vám to už povedala? Vôbec ich nemám v láske.“

Karel sa zasmee, pokrčí plecami a vyčistí tanier. Chlapci v pracovných topánkach odišli, v kúte sedí študent a fajčí nad knihami cigaretu. Karel vráti papiere do obalu a ruky sa mu už netrasú. „Tak dobre,“ prikývne, „všetko vám rozpoviem. Všetko, čo som videl na vlastné oči. Zvyšok nechám na Josefa.“ Pozrie na spis. „A, áno, je mŕtvy.“ Nastane dlhé ticho, obaja sklonia hlavu, trochu nevhodne napriek dobrým spôsobom. Potom si Karel zapáli cigaretu od sviečky na stole, oprie sa o natretú stenu vedľa zamatového závesu a prehodí: „Prvý raz som si ho všimol vtedy, keď sme sa my dvaja zoznámili v knižničnej kaviarni, v to ráno, veľmi skoro, teda prinajmenšom pred šiestimi mesiacmi...“

Bolo to veľmi skoro ráno asi pred šiestimi mesiacmi: Národná knižnica Českej republiky, Klementinum, lesklý zvon vo vežičke, ktorá bola kedysi súčasťou jezuitského kolégia. Karel už chcel odísť z Karlovej univerzity, potom Thea dostala porážku a on každý deň chodieval do knižnice, aby unikol pred pocitom viny a hanby. Žena pripútaná na vozíku, kvôli ktorému v jeho byte namontovali nepekné rampy – nemohol pred tým zatvárať oči – žena, ktorej venoval celé desaťročie života. Thea nedokázala prejsť ani krížom cez cestu do večierky alebo s niekým zísť na šou Pod čiernou lampou,

ktorú milovala ako malé dieťa. Thea, žena, ktorej ste váhali uveriť, ale povedali by ste jej všetko – jeho Thea zostávala bokom od života. Akoby ju vymazali z tohto sveta. Na oceľovom invalidnom vozíčku jej nohy postupne oslabli a ochabli, kedysi šikovné ruky ležali bezmocne v lone. Karel nebol dobrý opatrovateľ, vždy sa Thea starala oňho: kto ho teraz uteší, keď má zlú náladu, keď musí upratovať byt a o všetko sa starať, podávať jej analgetiká a distalgetiká, vyberať ich z obalov a priniesť jej ich na tácke? Pálil hrianky a prial si, aby mu slzy stekali po líkach od ľútosti, nie od hnevu. Thea navrhla: „Ach, choď von, už si trochu. Myslíš, že ťa potrebujem mať dennodenne pod kolesami vozíčka? Choď si posediť do knižnice a prinies mi nejaké jedlo.“ Karlovi sa ulavilo, že nemá povinnosti, hoci ho pritom kváril aj pocit viny, a od pondelka do soboty chodil do knižnice v Klementine. Vždy sedel za stolom číslo 220, fotografoval si strany z kníh, čosi si mrmlal, robil si poznámky. Popoludní (tak mala zadelenú prácu) sa stretol s Helen v kaviarni na makový koláč.

Asi počas druhého týždňa – isto už bola jar – jeho pozornosť zaujal starší muž sediaci na opačnej strane uličky za stolom 209. Ani nevedel, prečo sa naňho pozrel, či to bolo nejaké náhle vnuknutie alebo čo? Alebo rýchly škrabot brka po papieri? Dokázal sa odvrátiť až po niekoľkých minútach. Muž mal sa sebe hrubý kabát napriek teplému počasiu a sedel nehybne, pohyboval len pravou rukou, ktorá behala krížom-krážom po papieri a písala ozdobným rukopisom. Všetci študenti okolo freneticky ťukali do počítačov so žiarivými obrazovkami alebo sedeli s očami upretými do stropu a počúvali

zo slúchadiel hudbu, ale tento muž si so sebou priniesol kalamár, do ktorého si s mechanickou pravidelnosťou namáčal pero. Vedľa kalamára si Karel všimol jednu malú dlažbovú kocku, aké dláždili Prahu a často vypadli, lebo po nich ľudia stále chodili alebo ich vytlačil nejaký koreň stromu. Muž sa jej občas dotkol, ale neodtrhol zrak od papiera. Karel mal pocit, akoby sa vrátil v čase o niekoľko desaťročí dozadu. Už len začuť zvonka dupot konských kopýt, pomyslel si. Dokument, na ktorom muž pracoval, vyzeral ako vedecká rozprava s dlhými odsekmi a občasnými poznámkami dolu pod čiarou. Niekedy si polohlasne prečítal to, čo napísal, pokrútil znechutene hlavou a potrhal papier na kusy, čím si vyslúžil mrzuté pohľady od najbližších študujúcich. Stôl vedľa neho bol prázdny, ale lampa svietila. Zdalo sa, že starý muž pritiahol susednú stoličku bližšie k sebe a keby sa niekto priblížil s knihami pritisnutými k hrudi a opýtal sa, či je tam voľné, starec by zdvihol hlavu, zatváril by sa prísne a pritiahol by stoličku ešte bližšie.

Nasledujúce ráno, keď Karel prišiel zavčasu do kaviarne na kávu a pečivo, našiel spomínaného starého muža sedieť za prázdny stolom. Zaplavila ho zvedavosť a pretisol sa k jeho stolu. „Môžem si prisadnúť?“ opýtal sa.

Muž sa vylakane poobzeral po miestnosti, potom potľapkával stoličku vedľa seba, akoby chcel naznačiť, že si na ňu o chvíľu niekto sadne, ale napokon nejasne prehodil: „No, myslím, že toto miesto je momentálne voľné.“ Jeho čeština bola uhladená a vkusná, Karel zachytil nemecký prízvuk, ktorý mali ľudia od rieky Vltavy odnepamäti.

„Tuším tvrdo pracujete,“ prehodil Karel a ukázal na kožený obal na stole. „Všetci sa pri vás môžeme hanbiť. To je pracovná morálka!“ Potom sa predstavil: „Karel Pražan z Karlovej univerzity, ale už tam často nechodievam.“ Vystrel ruku.

„Josef Hoffman,“ odvetil muž. „Je mi ctou.“ Podali si ruky a trochu to zašušťalo, akoby Josefove ruky boli z papiera.

V ten deň sa veľmi nerozprávali, len si vymenili niekoľko zdvorilostných fráz o počasí, ako sa na policiach v poslednom čase všetko ťažko hľadá, že pracovníci sú príliš mladí a stále zavádzajú nejaké novinky. Počas nasledujúcich dní, ak sa náhodou videli, mlčky sa pozdravili, akoby boli kolegovia sledujúci rovnaký cieľ. Bolo príjemné stretnúť Hoffmana v kaviarni a vidieť, ako lyžičkou je vlašský šalát, bolo príjemné – áno, príjemné – vidieť, ako stále so sebou nosí svoj kožený spis a niekedy palcom pošúcha pozlátený monogram J. A. H., že stále nosí vo vrecku tú malú dlažbovú kocku. Karel nikdy nezistil, aké má povolanie, ale musel uznať, že sa vyzná vo všeličom, a vedel, že nikdy nežil dlho v jednej krajine. Mal obdivuhodnú pamäť na fakty a čísla a k svojmu novému priateľovi sa občas správal ako k žiakovi, takže Karel si pomyslel, že možno bol kedysi riaditeľom nejakej vidieckej školy. Vie Karel napríklad, že Saddámovi Husajnovi raz dali kľúče od mesta Detroit? Že dokonca aj mŕtvy môže mať zimomriavky? Často sa zhovárali po nemecky, Hoffman sa občas pousmial nad Karlovými neuhladenými vetami a slabou slovnou zásobou. Karel mu zasa vysvetlil, ako používať počítač, na ktorý starec hľadel s bážňou. Zaujímala ho všetka technika a často

sentimentálne spomínal na staré rádio, ktoré mal kedysi, keď bol mladý. Bol nesmierne inteligentný, zvedavý, ale aj zdvorilý, tichý a trochu hanblivý. Keď sa ho Karel opýtal, čo píše, iba mávol rukou: „Len spomienky jedného starého muža, ktoré nebude nikdy nikto čítať,“ a rýchlo zmenil tému. Zrazu sa poddal akejsi melanchólii a v také dopoludnie nerobil nič iné, len sklonil hlavu a takmer neodtrhol oči od rukopisu, ktorý akoby bol zmyslom celého jeho života. Karel sledoval, ako obracia stranu za stranu. Potom sa koncom brka dotkol papiera, namočil ho do atramentu, nervózne posunul voľnú stoličku bližšie a zasa ďalej, nahol sa k nej a zasa sa od nej odklonil...

Čas plynul a ten starý muž akoby zostarol ešte viac. Ak Theina porážka vyviedla Karla z rovnováhy a ukázala mu, aký je sebec, Josef Hoffman bol jeho záchytný bod, ba čo viac, vyžadoval od neho určitý stupeň láskavosti. Keď Karel prišiel v jedno ráno do knižnice – prešiel už celý rok a zimný vzduch bol čistý a jasný ako vyleštené sklo, nádvorie pokrývala námraza –, uvedomil si, že je tam prvý (šatniarky ešte pili čaj zo svojich termosiek a ani bezpečnostný pracovník nebol na svojom mieste). Usmial sa pri dverách, že konečne Hoffmana predbehol. Hoffman sa mu často smial, že prišiel k stolu o hodinu neskôr, ako by mal prísť každý dobrý študent! Karlovi zišlo na um, že ho trochu ponatahuje: možno by mohol porušiť nepísané pravidlo a nesadnúť si za stôl číslo 209, ale na tú vždy prázdnu stoličku vedľa a riskovať, že sa starý muž nahnevá. Prešiel nepovšimnutý okolo šatne, ľahký plášť si prevesil cez predlaktie, a v duchu sa zasmial na svojom nápade. Knižnica

bola prázdna a po podlahe klopali len jeho topánky: po chodbách, popri starých drevených dubových katalógoch. Pozrel na nádvorie, ale všetko bolo prázdne a tá prázdnota sa mu zdala úplne cudzia, ako keby tu nikdy predtým nebol. Potom otvoril veľké železné dvere s vŕzgajúcimi pántmi a prešmykol sa dnu. Ani jedna knihovníčka ešte nebola na svojom mieste, stoly boli pusté ako prázdne zásuvky. Zo sadrových stropov viseli kričiacie sadrové deti, akoby im pálili nohy rozžeravým železom. Karel si uvedomil, že namiesto očakávaného pokoja ho to miesto zrazu odpudzuje. Obrátil sa na prahu, že sa vráti späť. Aká tma, a na stoloch nesvietia lampy! Ale áno, jedna predsa len svieti, úplne vzadu, asi tak zostala cez noc, možno si ju ľahostajný strážnik nevšimol. Lampa osvetľovala spiaceho človeka. Karel sa zamyslel, prešiel pomaly uličkou pomedzi stoly a všimol si, že muž si leží na rukách ako na vankúši. Mal vykrievný chrbát, biele vlasy sa mu rozprestrelí vedľa rukáva. Josef, povedal si Karel v duchu, ani nebol prekvapený, že tu starý muž zaspal. „Josef?“ zopakoval a podišiel na špičkách bližšie. Hovoril potichu, akoby nechcel zobudiť spiace dieťa. Neskôr si pomyslel, prečo mu vtedy hneď nenapadlo, že sa Hoffman ponoril do posledného, večného spánku? Mal už deväťdesiatštyri rokov a bol unavený životom. V knižnici vládlo ticho a pokoj. Keď Karel podišiel k stolu, zľahka potiahol Hoffmana za plece. „Josef,“ povedal, „nemali by ste už byť v práci?“ No Hoffman sa neprebral, len sa prevalil na bok na stole. Stará hlava sa mu mykla, vlasy mal strapaté, vznášala sa okolo neho atmosféra človeka, ktorému je už jedno, čo si o ňom pomyslia iní. Karel dumal: Vari bol vždy

takýto neupravený a strapatý, s ošúchanými topánkami a chudými zápästiami vyčnievajúcimi z rozstrapkaných mastných rukávov? „Josef,“ zopakoval znova a tentoraz sa mu jemne dotkol pleca. Hlava sa znova mykla a obrátila sa na tenkom krku. Tvár bez výrazu sa vyvrátila nahor. Oči mal otvorené – boli zelené – a hľadeli na Karla vystrašene aj vydesene. Ústa (Karel sa striasa aj dnes pri spomienke na ne) mal doširoka otvorené, spodnú čeľusť nakrivo, ako keby mu ju potiahla čiasi cudzia ruka. Ruky vystreté na stole nepôsobili pokojne, boli stuhnuté, dlaniami obrátené nadol, prsty zahnuté a nechty zaborené do dreva. Zostali po nich slabé stopy, ako keby Hoffman vo svojej poslednej chvíli freneticky škriabal po stole. Vedľa neho stála pripravená ďalšia stolička: bola trochu šikmo, ako keby bol zabratý do hlbokého rozhovoru so spoločníkom, ktorý už dávno odišiel. Pod stoličkou zostalo čosi nepohyblivé a zlovestné, azda kúsok tmavej látky, veľmi tmavej a veľmi jemnej, ako lem ženských šiat. Ako tak Karel hľadel, látka sa pohla, ako to látka občas robí – potom sa pohla znova, akoby do nej fúkol vánok. Karel neprítomne vystrel ruku, potom sa otvorilo okno a udrelo do steny. Karel vykričkol a obrátil sa: na parapete sedela kavka a žmurkla modrým okom. Žmurkla raz a potom zmizla. Neskôr si pomyslel, že práve ten pohľad ho azda priviedol naspäť k rozumu: na podlahe nebolo nič, len Hoffmanove chodidlá, ohnuté v členkoch dozadu, a nepohyblivý tieň stoličky. Vybehol neuveriteľne rýchlo (ako keby sa starec mohol hnať za ním, ako keby ho mohli schytiť jeho meravé ruky) a natrafil na bezpečnostného pracovníka, ktorý práve zaujal svoje miesto. „Ten starec,“ spustil bez dychu, „asi dostal

infarkt, myslím... Mali by ste zavolať sanitku.“ Potom sa diali samé banálne veci: študenti sa znechutene obracali vo dverách, Karel dostal z termosky horkú kávu, zvedaví zamestnanci sa ho vypytovali. A keď si znova spomenul na Hoffmanovu meravú tvár a hrozné otvorené ústa, uvedomil si, že to bola len smrť, daň za prežitie roky. Čakal pri vchode, neistý, čo robiť (má zostať pri starom priateľovi – nebude to azda podozrivé?), keď sa priblížila vážne sa tváriaca žena. „Doktor Pražan, však? Našla som toto, keď som upratovala,“ dodala a prižmurila oči. „Bol tam odkaz, aby som to odovzdala vám. Nie je to súčasť mojej práce, ale čo už. Keď už nastali také okolnosti... Patrilo to jemu, nie? Tomu mŕtvemu. Ani som ho nepoznala, ale keď som to zbadala, jasne som si predstavila, tak ako teraz vidím vás. Tie iniciálky tu – vždy som premýšľala, čo znamenajú. Teraz to už viem. Asi bol Nemeč. Ale je to aj tak smutné.“ Neochotne mu podala zväzok. Karel vzal odkaz a nechal ho neotvorený ležať v svojom lone.

Keď Hoffmana odviezli – ústa mu zatvorili a decentne ho zazipsovali do plastového vreca –, prišla policajtká a správala sa ako učiteľka k svojim žiakom. Kedy prišiel ten starý muž? Nemohli jej povedať, že dvere sa nie vždy zamykali, tak ako sa mali. O koľkej nechal ten spis v šatni? Nikto nevedel, bol zastrčený trochu mimo. A prečo si zo všetkých ľudí vybral práve doktora Pražana? Nemal potuchy, mal ho dať radšej svojim nadriadeným, nie? Nikto si nevšimol, že vnútri svieti lampa? Nikto nepočul, ako ktosi nadvihol západku? Nikto nič nevidel, nikto nič nepočul? No aj tak, policajtká pokrčila plecami a obliekla si kabát, asi bola sklamaná, že nemal

v obličke zapichnutý nôž, to by bolo zaujímavejšie. Zvesili z dverí nápis Zákaz vstupu a študenti mohli vojsť do knižnice. Svet sa vrátil do starých kolají a pokračoval normálny pracovný deň.

Karel sa odmlčí a zapáli si ďalšiu cigaretu. Spis leží na stole medzi nimi. Vonku po dláždenej ulici kráča skupinka dievčat v bielych kovbojských klobúkoch, držiac sa za ruky. Znova začalo snežiť a sneh sa zbiera na okraji chodníka. Posledné dievča trochu zaostalo, možno má otláčené prsty alebo ťažké srdce – pozrie sa cez výklad, ako prechádza okolo, a vidí tam muža a ženu mlčky sedieť a hľadiť do neznáma. Vôbec si nie sú podobní, ale na ich tvárach žiari nejaká melanchólia, takže vyzerajú ako vytesaní z rovnakého kameňa. Dievča pokrčí plecami, pohne sa ďalej a už nikdy si na nich nespomenie.

„Ale aj tak,“ ozve sa Helen. „Je to zlé, čo? Je mi ľúto vašej straty aj toho mŕtveho...“ Nastane krátka pauza. „Mám to pred očami. Ten pohľad. Je to neuveriteľné. Bol starý, ale aj tak. Ako žiarovka, ktorá zrazu vyhorí a treba ju vymeniť.“

„Ten mŕtvy ma až tak netrápi. Chýba mi, to je všetko. Ale okrem toho...“ Karel netrpezlivo vstane, možno sa trochu aj hnevá: Helen zjavne túto úlohu nezvláda. „Pozrite, aj tak už musím ísť. Thea sa bude báť, kde som – áno, v poriadku, vezmem si ten šál. A vy si vezmite toto a potom uvidíte.“ Znovu rozviaže kožené pásiky a vyberie list papiera. Strana je popísaná len do polovice. Podá jej ho, ale vidí, že Helen o papier nemá záujem. „Len si ho vezmite,“ zopakuje. „Prečítajte si ho alebo nie, je mi to jedno. Uvidíme sa budúci týždeň. Thea vás, mimo-

chodom, pozdravuje. A potom vám dám aj zvyšok, ak chcete.“ Znova sa zatvári čudne: ani nie priateľsky, skôr zlomyseľne. Azda preto sa Helen zastaví, vezme ponúkaný papier a vloží si ho do tašky. „Dobre, dávajte si pozor,“ povie a myslí to úprimnejšie ako inokedy. No Karel je už preč, len jej ledabolo mávne, ocitne sa za závesmi a potom za dverami. Akoby ho niekto naháňal.

Helen Franklinová žije za riekou na piatom poschodí obytného domu. Metro by mohlo byť aj bližšie; nie je to najhoršia štvrť v meste, ale ani sa nemá veľmi čím chváliť. V dome je výťah, ktorý Helen nepoužíva, vždy chodí po schodoch, aby si trochu ponatahovala stuhnuté údy. Dlane ju vždy boľia, lebo nosí ťažké nákupy. Na prahu zastane, otvorí dvere a čaká nevyhnutný krik – ženský hlas, chrapľavý, stále nespokojný: „Helen, to ste vy?“

„Pravdaže,“ odvetí. „Pravdaže som to ja,“ povie a vojde. Keby ste vošli za ňou, uvidíte malý tmavý byt, husto prepchatý nábytkom ako v nejakom starom zámku. Biele steny sú plné rodinných fotografií z dávnej minulosti, certifikátov a zabudnutých diplomov, ktoré už nie sú nanič, visí tu aj rozmazaný akvarel lodí v prístave. Na každom povrchu nábytku sú nejaké neužitočné predmety: sušené kvety pokryté pavučinami, matriošky, porcelánový slon bez chobota. Pod nimi ležia vyšívané obrúsky, lacné, strojom vyrobené čipky z polyesterových nití, a kúsky indických látok. Všade sa vznáša pach kadiidla a santalového dreva, vzduch je akýsi zahmlený, lebo závesy sú zatiahnuté, plné prachu a dymu. V kúte pri stene žiari modrá televízna obrazovka, ale zvuk nepočuť. Byt sa k Helen vôbec nehodí – ona má vždy čisté

prosté šaty, uhladené vlasy neutrálnej farby a pohybuje sa pokojne. Možno by ste z toho bytu aj vycúvali. No ak ste už vošli do chodby, vpravo je obyčajná biela stena a v nej dvere vedúce do izby, ktorá je tiež natretá nabiele a obyčajná. Je v nej úzka posteľ a zozadu na dverách visí župan. Je tu obyčajný malý písací stôl, malá stolička, úzka šatníková skriňa, v ktorej visia jej jednoduché šaty a pod nimi stoja tri páry jednoduchých topánok. Tu Helen spáva, je a pracuje. V češtine existujú len tri slovesné časy, ale skloňovanie je podstatne zložitejšie. Helen nepočúva hudbu. Steny aj matrace sú holé.

V tmavej chodbe si odloží tašku. „Helen? Pýtala som sa, či ste to vy?“ Je to jej domáca, šuchce sa na krivých nohách, lebo má zodraté bedrové kĺby. Vyzerá slabo ako dieťa a musí sa opierať o hliníkový rám na chodenie, ktorý sa zachytáva o koberce. Žena je oblečená v niekoľkých vrstvách čierneho oblečenia, ktoré má uspine- né od jedla z celého týždňa. Všade cítiť santalové drevo, púder a pot. Má na sebe lacné šperky, v ušiach náušnice a na prstoch prstene, na prsiach brošňu, čo sa leskne ako rozbitý čierny tanier. Volá sa Albína Horáková, má deväťdesiat rokov, je stará, mrzutá a zlá. Má rada sentimentálne seriály a turecký lokum. Helen sa nadýchne a odvetí: „Áno, to som ja. Kto iný by to mohol byť. Jedli ste?“

„Jedla.“ Ženy na seba mrzuto zazrú, ich nenávisť sa prehlbuje s každým dňom. Helen nie je odtiaľto, necíti sa tu ako doma, preto skončila len v prenajatej ponurej izbe v cudzom byte. Karel jej povedal: „Poznám jednu pani, Albínu Horákovú, myslím, že vždy hľadá podnájomníkov. No vydržia u nej len mesiac alebo tak. Je to

stará čarodejníca, nikto ju nemá rád okrem Thei, ale svojím spôsobom je zábavná. Nezaujíma ju nič okrem seriálov a koláčov.“ Potom zvedavo pozrel na Helen, čo bolo čudné, ale nie nepríjemné, a dodal: „Možno vám bude vyhovovať mať domácu, ktorú nebudete mať rada.“ Podal jej papierik s číslom, zavolali si, a tak sa Helen ocitla tu. Albína zapadá do bytu ako vzorka do látky. Jej pach je všade, na šálkach, v pracom prášku, medzi listami slovníkov na policiach. Helen však všetko vydrží, tak ako vydrží všetko nepohodlie, každú ťažkú vec: všetko znáša trpezlivo, akoby to bola jej odmena.

„Nuž,“ prehodí Helen v očakávaní nejakého posmešku (možno o šatách alebo prázdnote jej života, prípadne o jej slabej češtine), ale nijaký neprichádza.

„Nuž,“ zopakuje Albína a vráti sa do svojho malého brlohu, buchnúc za sebou dverami. Tak! Nasleduje dočasná úľava a tichý večer. No Helen má v taške Hoffmanov dokument. Zavesí si kabát, odloží podeň čižmy a urobí si čajník slabého čierneho čaju. Odnesie ho do svojej izby a vedľa neho položí na stôl list papiera. Dlhو stojí na malom koberčeku, osvetľuje ju len obyčajná malá žiarovka. Cíti sa nesvoja? Možno trochu. Trochu. Na rukách jej naskočia zimomriavky, zaplaví ju zvláštny pocit a srdce sa jej rozbúcha rýchlejšie. Akoby sa na ňu upierali čiesi oči, ktoré nežmurkajú, len vypočítavo hľadia. Obráti sa, ale na vešiaku na dverách visí len župan a na posteli leží taška. Karlova choroba je asi nákazlivá, povie si a srdce sa jej rozbúcha ešte rýchlejšie, ako dieťaťu, ako tínedžerke. Akoby bola nejakو poznačená, akoby nemohla byť normálna, mladí niekedy mávajú taký pocit. (No je tu aj niečo iné, potláčané: spomienka na

chladný pohľad upretý na jej zátylok, keď urobila niečo, čo nikdy nemala urobiť.)

Sadne si k stolu a vyberie rukopis. Hneď v tej chvíli jej pripadá známy – vyberie z obalu okuliare na čítanie a zahľadí sa na stránku. Atrament akoby sám vytvoril úhľadné strojové anglické písmo: bezpätkové, dvanásťbodové. Odchlipne si čaju a zahľbi sa do čítania.

Hoffmanov dokument

Volám sa Josef Adelmar Hoffman. Tak sa volal môj otec aj jeho otec. Narodil som sa v roku 1926 v dedinke na východ od rieky Eger¹ v nezávislom Československu. Moja vlasť bola odo mňa staršia len o osem rokov: bola mladá a ešte si nevedela ani zaviazať šnúrky na topánkach.

Môj otec sa narodil ako občan Rakúsko-Uhorska a bolo preňho veľmi trpké, že jeho synovi to právo odopreli. Prežil vojnu a rozpad jeho krajiny bol preňho osobná katastrofa. Pil, čo mal poruke, a hovorieval mi: „Nezabudni, že tvoja krv je v tejto zemi a táto zem je v tvojej krvi!“

Žili sme v malom domčeku neďaleko rieky. Tá oblasť bola známa výrobou skla a Hoffmanovci boli sklári celých päť generácií. Sedával som pri okne v kuchyni a sledoval behať mäsiarovho pomocníka sem a tam.

1 Eger, pokiaľ viem, prišla o svoj nemecký názov a na mape je znáznornená ako rieka Ohře. Starý vtíp hovorí: Ohře je určite najlepšia rieka v Čechách, lebo *obřát* znamená zohriať, ale keď som sa v nej ako chlapec kúpал, vždy som sa triasol od zimy. Teraz preteká mestom Terezín, ale vtedy sa volalo Theresienstadt.

Videl som aj Herr Schrödera, ktorého zranili pri Verdu-
ne a potom učil v dedinskej škole asi dvadsať chlapcov.

Jeho jazvu po šrapneli sme poznali lepšie ako latinské
slovesá, čo nás učil. Keď si na to pomyslím, aj teraz ako-
by som mal pred sebou skriňu plnú predmetov. Niektoré
sú pokryté prachom, ale iné vidím celkom zreteľne: vázu
zelenej farby, v ktorej sa urobili bubliny, a v nich ako-
by sa zachytil dych mojich predkov, ktorí žili v Českom
lese. Jediný krištáľový pohár na šampanské značky Mo-
ser, krásny, ale neužitočný; škatuľka na šitie mojej mamy,
koralový prsteň, na ktorom som si zlomil zub, gombíky
odstrihnuté z tuniky kapitána kavalérie, vltavín² v tvare
zelenej sklenenej chryzantémy.

Rodičia ma isto mali radi ako všetci rodičia svoje deti,
ale nemám o tom žiadny dôkaz, keby som to mal potvr-
diť pred súdom. Nemôžem ich velebiť, tak ako by ich
mal velebiť syn. Mama sa sústreďovala na každodenné
povinnosti, nakupovala v dedine, stretávala sa a klebeti-
la so ženami, o ktorých tvrdila, že ich nemá rada. Varila
snaživo a vždy bola slušne oblečená, ale nespomínam si
na nejakú činnosť, ktorá by nebola jej povinnosťou.

² V roku 1786 na stretnutí Českej vedeckej spoločnosti sa objavil
zvláštny predmet. Zelený priehľadný kameň, ktorý sa našiel v údolí
Vltavy a bol pomenovaný vltavín (alebo moldavit). Keďže vyzeral
ako kus zeleného skla, vedci sa domnievali, že možno majster skle-
nár vyhodil do rieky úlomky skla niekedy pred tisíc rokmi. Veda
sa tu však končí a hovorí nám, že tie sklíčka sú úlomky meteoritu,
ktorý dopadol do Rieského krátera pred 14 miliónmi rokov. Tie
najmenšie sú priehľadné a pripomínajú paprade alebo vzory, čo na
okne vytvára mráz. Rieka Vltava sa predtým nazývala Moldau, pre-
to má kameň dva názvy. Cenil som si ho viac ako zlato, ale ako
trinásťročný som ho stratil.

Nenašivala na plátno kvety ako matky ostatných chlapcov, nespievala *Lieder*, keď šúpala zemiaky. Nekreslila rieku, ktorá nám tiekla takpovediac pred dverami. Veľa rozprávala a poznala všetky klebety v dedine, aj popri rieke Eger oboma smermi. O všetkých škandáloch však rozprávala bez vtipu a nadšenia. Mal som ju rád, lebo som bol jej syn. Môj otec bol ako ostatní muži: podobne excentrický ako starý otec, hnal sa len za úspechmi. Môj prastarý otec aj prastrýko a tak ďalej boli prvoradým zdrojom jeho pýchy. Dnes naňho myslím ako na kúsok zrkadla visiaci na stene: je prázdny, až na chvíľu, keď okolo prejde iný človek. V dôsledku deformácie otcovi prestali fungovať dva prsty na pravej ruke, takže nemohol ísť na vojnu. Bola to preňho veľká hanba: myslím, že sa domnieval, že keby mohol slúžiť tejto krajine ako chrabrý Hoffman, vojna by sa možno skončila inak. Predtým ako som sa narodil, teda počas vojny, si obliekal uniformu niektorého z našich predkov – červené nohavice, modrý kabátoc poskladaný nad zadkom do faldov a na hlavu si dal klobúk s bielou kokardou – opil sa a pochodoval hore-dolu po dedine, búchal na dvere šablou tým, čo vo vojne stratili synov, a gratuloval im. Pre syna je zvláštne, aby svojho otca videl podobnými očami ako susedia, ale ja som ho tak videl. Nenávidel som ho a pohrdal som mamou za to, že sa zaňho vydala. Neskôr som aj im pripisoval časť svojej viny a hanby – nechceli nikomu ublížiť, ale o nič sa ani nepričinili. Prišiel som do ich rúk nahý a bezmocný, s nepopísanou myslou ako čistá bridlica, no čo lepšie som čakal? V tom dome som nepočul nič, len matkine reči a otcovu samochválu. Nespomínam si, že by čítali